

Автор вчитель-логопед:
Василець Світлана Володимирівна

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ФОЛЬКЛОРУ

Стаття присвячена висвітленню питання соціалізації дітей з особливими потребами дошкільного віку засобами українського народного фольклору. У ній зазначені форми та методи ознайомлення дитини із українською мовою, головним чинником виховання майбутнього громадянина у системі дошкільної освіти.

Ключові слова: корекційна робота, вплив, патріотизм, мовленнєва компетентність, життєва компетентність, народний фольклор, соціалізація, індивід, процес, становлення.

«Дитина тільки-но народившись, вже є соціальною істотою, бо її оточує дорослий, багатоманітний, складноструктурований соціальний світ. Без цього світу, який для дитини стає світом її спілкування з іншими людьми, вона не може існувати.» - так охарактеризував буття дитини видатний вчений Л.С. Виготський. Тому зараз дуже часто ми стали зустрічати у системі освіти вислів «соціалізація». Що ж таке «соціалізація» - це процес розвитку особистості в активній взаємодії людини з іншими людьми, або як ми звикли казати із соціальним середовищем. Першими у житті дитини, звичайно є батьки, це її перший досвід взаємодії та комунікації. Поступово цей світ розширюється та відкриває свої обійми дитині у системі ціннісно-нормативних відносин, який засвоюючись нею, стає її персональною системою особистісних смислів, на основі чого відбувається орієнтування в системі предметних діяльностей, яку пропонує суспільство. Саме для характеристики цього активного входження в систему соціальних відносин застосовується поняття «соціалізація».

Дитина з особливими потребами, їй набагато складніше, ніж звичайній дитині, їй необхідно більше у кілька разів допомоги, уваги та зусиль дорослих. У Законі України «Про дошкільну освіту» вказано, що одним із завдань дошкільної освіти є виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій та звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей свого народу, тобто соціалізація дитини у середовищі, у якому вона живе. Любов дитини до рідної землі починається з її

родини, її оточення. Поступово підростаючи, дитина набирається знань та вражень про навколишнє, спілкується з іншими дорослими та дітьми. Діти з особливими потребами можливо не так швидко все запам'ятовують, тому для них більш доречні форми з використанням різних форм народного фольклору.

Не варто думати, що високі поняття про любов до Батьківщини не доступні дітям. З ними потрібно та необхідно говорити про рідний край, свій народ, неповторну красу рідної природи, людську працю, творчість видатних людей України. Велику виховну цінність мають заняття, які проводяться у дошкільних закладах. На них розглядаються картини, ілюстрації, мультимедіа презентації, до малят приходять в гості казкові герої, які співають народні пісні, проводяться обрядові свята з участю дорослих, запрошуються у гості цікаві люди та майстри своєї справи, саме під час таких видів діяльності дитина вчиться взаємодіяти, пристосовуватися, самовиражатися. Введення в соціум, взаємодія з оточуючими, розвиток малюка та виховання патріотизму – основна задача навчальних закладів, яку поставила держава перед педагогами, а як можливо любити свій край не знаючи рідної мови.

Видатні вчені та педагоги приділяють дуже велику роль саме мові. Українська мова – це мова яка володіє дуже великими виражальними можливостями, лексичним арсеналом, музичними прикметностями, історичними надбаннями в пісенній та літературній галузях. Не дарма, саме вона належить до найрозвиненіших мов у світі. Мовлення дитини з особливими потребами не досконале, зі звукопорушенням. І першим завданням для усіх вихователів та корекційних педагогів стає навчання дитини комунікувати з усіма учасниками педагогічного процесу, не зважаючи на вади звуковимови. Але треба зазначити, що саме з допомогою фольклору дуже весело автоматизувати поставлені звуки, розвивати зв'язне мовлення, виховувати у дитини впевненість у собі з допомогою інсценування та драматизації українських народних казок.

Василь Сухомлинський, Олена Бджілка, Наталя Забіла, Леся Українка та Тарас Шевченко зробили дуже вагомий внесок в розвиток мовлення дошкільнят. Простими та доступними дітям словами вони описували безмежну красу рідної природи, велику роль простих вчинків, оспівували мелодійність української народної мови. Адже суспільство має свої вимоги, норми та цінності, нажалі у кожного суспільства вони різні. Задача дорослих, використовуючи досвід видатних науковців, поетів, педагогів плекати світле, добре та позитивне ставлення до ближніх, бажання завжди прийти на допомогу, не висміювати вади, толерантно ставитись один до одного. Саме любов до рідної мови, розуміння її фольклорних форм, використання мови у набуванні власного досвіду, сформує у дитини шанобливе ставлення до родини, старших, цінність дружніх стосунків, повагу до матері, жінки, а саме головне самовідданість Батьківщині, бажання її прославити та захищати.

Ще древні римляни та греки, у яких слово відіграло важливу суспільну роль, а навчання виразному мовленню, риторики входило в перелік основних предметів загальної освіти, мали уявлення про розлади мовлення, порушення та вади мовлення, шукали їх можливі причини та відшукували засоби їх подолання. Саме комунікація є дієвим важелем у вичерпанні конфліктів, домовленостях,

висловлюваннях власних думок. Малятам дуже важко висловити свої думки, а дітям з особливими потребами, у яких збіднений словник, порушена граматична сторона мовлення, недостатньо розвинуте зв'язне мовлення – зробити це ще важче. Саме народне слово допомагає їм збагатити свій світогляд подивитись по іншому на речі, які їх оточують. Багато інформації малята отримують із Інтернету, телебачення, але коліскова матусі заспокоює маля. Наші предки казали : «Все нове – це добре забуте старе». Тому весь час, провідні педагоги, батьки, вихователі, логопеди повертаються до народних джерел, до колодязів людської мудрості та невичерпної творчості.

Використання на заняттях у дошкільному закладі народного слова сприяє розширенню кругозору малят, стимулює використанню власної мови, як засобу спілкування. Адже саме українська мова має дуже багато описових прикметників та порівнянь, з допомогою яких дитина відкриває для себе властивості простого предмету.

Дитина росте та дорослішає. Вдома дитину з порушенням мовлення батьки та рідні розуміють з півслова і це не викликає у дитини дискомфорт. Але для інших, мовлення дитини не зрозуміле і це ускладнює спілкування з іншими дорослими, з ровесниками, з педагогами. Дуже часто мовленнєві порушення затримують розвиток дитини, впливають на розвиток її особистості та на її характер, таким малятам важко соціалізуватися. Проводячи корекційну роботу з такими малюками педагоги дуже часто повертаються до народної мудрості – казки. Діти не акцентуючи уваги на змісті засвоюють правила моралі, мовленнєвий етикет, прикметникові звороти, вміння виступати на публіку, не зважаючи на проблеми зі звуковимовою. Дуже подобається дітям працювати із опорою на картинки. Для цього доцільно використовувати мнемоталбиці для заучування віршів, загадок, приказок та прислів'їв, помилянок та спотиканок та всього багатства народного слова. Дуже весело дітям грати у народні ігри, у яких вони самі не знаючи, закріплюють вимову звуків та вміння римувати слова.

Малятам дуже подобаються заходи, які проводяться разом із батьками, вони відчують постійну підтримку дорослих, що дає їм змогу не так важко реагувати на поразки, або невдачі. Це ярмарки, родинні свята, козацькі розваги, які показують самобутність українського народу та дуже гарні обряди. Розвиваючи мовлення на матеріалі українських народних казок та на творах Василя Сухомлинського дитина отримує великий багаж цінностей, які у подальшому допоможуть їй стати гарною людиною та достойним громадянином.

Звичайно дуже багато залежить від дорослих. Кожен дорослий повинен удосконалювати своє національне виховання, адже самовдосконалюючись він подає зразок правильного мовлення дитини, він відповідає за виховання майбутнього покоління та закладу є своє майбутнє. А якщо він широко використовує малі жанри фольклору, які дуже подобаються малюкам і заохочують їх вслухатися в звуки рідної мови, то це ще сприяє вихованню любові до неї.

Василь Сухомлинський, видатний вітчизняний педагог, стверджував: «Культура мовлення – дзеркало духовної культури людини». Мова, яку чує малюк, культура спілкування, наслідування дорослих – це комунікативний та

мовленнєвий розвиток дитини, саме це відрізняє саме людину від усіх форм життя. Тільки людина, найвище розвинутий представник живого на землі, на яку покладена велика відповідальність за життя усієї планети Земля.

Усіх малюків, а особливо дітей з особливими потребами, доцільно ознайомлювати з висловлюваннями видатних людей про рідну мову. Збагачувати їх словник порівняннями та образними висловами, повсякчас розкривати їм невичерпне багатство української мови, відчувати та уявляти красу поетичних рядків про рідну мову. Особливо треба відмітити, що весь матеріал який застосовуються у роботі з малюками повинен бути доступний, зрозумілий та відповідати вікові дитини. У додатку подано систематизований та доцільно дібраний матеріал, за яким вихователі можуть протягом року ознайомлювати дітей із народним словом, традиціями, оберегами. Якщо систематично малят знайомити з народними традиціями та звичаями, обрядами народною мудрістю – це буде сприяти їх ранньому прилученню до багатства духовної культури свого народу. Посіє в душах дітей відчуття гордості за талановитих людей, народ, природу та українську землю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базовий компонент дошкільної освіти – нова редакція . Київ – 2012
2. Богуш А.М. Дошкільна лінгводидактика/А.М. Богуш. – Запоріжжя: Просвіта, 2008. – 220с.
3. Ветрова В.В. Ребенок учится говорить /В.В.Ветрова, Е.О Смирнова. – М.: Знание , 1988 – 64 с.
4. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнограф, нарис. Т1,2(Укр. вид – во, Мюнхен,1958) – К.: Оберіг, 1991
5. Журнал «Логопед» № 6 жовтень 2013 видавництво «Основа».
6. Закон України «Про дошкільну освіту», 2001.
7. Калуська Л. Ознайомлення дошкільнят із народними звичаями та обрядами. Методичний посібник для педагогічних працівників дошкільних закладів. – Івано – Франковськ, 1993. – 80 – 94с.
8. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкільля» - Тернопіль. Мандрівець. - 2013р.